

Høringssvar til fellesskoleutvalget fra Skolebibliotekarforeningen i Norge og Norsk bibliotekforening skole - 29.05.2025

Vi takker for muligheten til å komme med skriftlig innspill til utvalgets arbeid. Vi vil besvare spørsmålene sett i lys av opplæringsforskriften om skolebibliotek. Vi mener at skolebibliotekarens mandat, kjernekompetanse og arbeidsoppgaver korresponderer med mange av utfordringene som preger samfunnet og skolen i dag. Opplæringsforskriften lyder som følger:

§ 11-2 Skolebibliotek

Skolebiblioteket skal bidra til å utvikle språkferdighetene, leseferdighetene og evna til å tenke kritisk hos elevane, og til å jamne ut sosiale forskjellar.

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane har tilgang til eit skolebibliotek eller eit anna bibliotek som er særskilt tilrettelagt for skolen. Biblioteket skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida, slik at biblioteket kan brukast aktivt i opplæringa på skolen.

Vi ønsker å løfte frem skolebibliotekets rolle som en underutnyttet, men allerede eksisterende arena for å møte flere av de viktigste utfordringene skolen og samfunnet står overfor. Utfordringer som allerede er godt kjent og som behandles politisk gjennom leselyststrategien, totalberedskapsmeldingen, den kommende strategien for digital motstandskraft og stortingsmelding om innsats for sosial utjevning.

Vi tenker her spesielt på skolebibliotekarens viktige rolle innen:

- Innkjøp og formidling av litteratur tilpasset skolens elever og lærere, støtte til lesemotivasjon og dermed økt lesekompetanse.
- veiledning i informasjonskompetanse, kildekritikk, kritisk tenkning og medieforståelse.
- å gjøre skolebiblioteket til en sosialt inkluderende arena som motvirker utenforskap og bidrar til sosial utjevning. Gjennom å skape en trygg og inspirerende møteplass fremmer skolebibliotekaren trivsel og legger til rette for elevenes faglige, sosiale og emosjonelle utvikling.
- formidling av det digitale bibliotektilbudet.

Til tross for skolebibliotekarens viktige rolle gjør kommuneøkonomien at skolebibliotekene ofte rammes av nedskjæringer og at skolebibliotekarressursen ikke er tilstrekkelig stor. Statistikk viser at skolebibliotekene i snitt kun er bemannet 3-4 timer i uken (GSI, 2025; Nasjonalbiblioteket, 2018). Vi oppfordrer utvalget til å se at behovet for litteraturformidling og tilgang til bemannede skolebibliotek er viktig gjennom hele skoleløpet. Uten øremerkede midler til bemanning og bokinnkjøp vil ikke litteraturformidlingen i skolen styrkes, og da er det liten grunn til å tro at fremtidige studenter vil ha bedre leseferdigheter enn dagens og dermed mindre sjanse til å fullføre og bestå utdanning.

Regjeringen ønsker å satse på skolebibliotek gjennom ulike prosjektmidler – sist med 12 millioner i revidert statsbudsjett. Men vi savner en mer varig og forutsigbar satsing i både statsbudsjett og kommunebudsjettene med øremerking av skolebibliotek og skolebibliotekarer. Uten øremerkede midler videreføres de store ulikhetene i skolebibliotektilbudet, og vi ser at dette går ut over særlig fagkompetansen representert på de forskjellige skolebibliotekene.

1. Hva legger dere i begrepet fellesskolen?

Vi besvarer dette spørsmålet med utgangspunkt i skolebibliotekets rolle. Alle barn og unge har lik rett til utdanning og skal ha et likeverdig skoletilbud. Fellesskolen skal være en arena der elever møtes på tvers av forskjeller og utvikler seg faglig og sosialt i et trygt og inkluderende miljø. Lesing er en grunnleggende ferdighet som er avgjørende for å lese og forstå informasjon og kunne delta aktivt i samfunnet, både som medborger og arbeidstaker. Vi mener at alle skoler må gi elevene like muligheter til å bli gode lesere. Forskning viser at barn og unge som leser mye på fritiden, også skårer bedre på PISA- og PIRLS-testene. Derfor mener vi at gode, bemannede skolebibliotek med et bredt utvalg av ny og oppdatert litteratur bør være en del av en nasjonal standard, støttet av øremerkede midler. Dette er et konkret virkemiddel for å fremme likeverd, inkludering og sosial utjevning i fellesskolen.

2. Hva mener dere det er viktigst å bevare ved dagens skole?

Vi besvarer dette spørsmålet med utgangspunkt i skolebibliotekets rolle. Det viktigste å bevare ved dagens skole mener vi er prinsippet om offentlig, gratis og likeverdig utdanning for alle. Dette er selve grunnmuren i fellesskolen – en skole som skal være en trygg, inkluderende og sosialt utjevnende arena for alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn og bosted. I dette ligger også behovet for å verne om felles ordninger som sikrer lik tilgang til kunnskap og støttefunksjoner. Skolebiblioteket er én av disse ordningene. Retten til gratis tilgang til et bemannet og tilgjengelig skolebibliotek bør sees som en naturlig del av et helhetlig og likeverdig utdanningstilbud. Skolebiblioteket gir alle elever tilgang til faglitteratur, skjønnlitteratur, digitale ressurser og veiledning. Det støtter både tverrfaglig arbeid, dybdelæring og individuell tilpasning – og bidrar dermed til å oppfylle skolens brede mandat om å utvikle hele mennesket, faglig og sosialt.

3. Hvilke utviklingstrekk i samfunnet mener dere utfordrer fellesskolen?

Vi besvarer dette spørsmålet med utgangspunkt i skolebibliotekets rolle. For å bevare fellesskolen må vi ta inn over oss de utviklingstrekkene som utfordrer den – blant annet synkende lesekompetanse, økende sosial ulikhet, digitale ekkokamre og algoritmer som svekker felles referanser og kulturforståelse i befolkningen. Dette er alvorlige tendenser, og vi mener skolebibliotekaren bør være en nøkkelressurs som gir alle elever tilgang til litteraturopplevelser og informasjon som kan bryte med egne algoritmer og ekkokamre – og dermed motvirke polarisering. Felles referanser og kulturforståelse er avgjørende for å opprettholde tillit til institusjoner og samfunnsmodell. Her spiller skolebibliotekaren en viktig rolle i å sikre at alle elever får lik tilgang og opplæring. Mangfold i språk, bakgrunn og forutsetninger stiller krav til mer tilpasset pedagogikk, og her kan skolebibliotekarens kompetanse og samlingsutvikling styrke laget rundt lærer og elev.

4. Hva skal skolens viktigste oppgaver være i fremtiden?

Vi besvarer dette spørsmålet med utgangspunkt i skolebibliotekets rolle. Skolen er en felles arena der alle barn og unge møtes, uavhengig av bakgrunn og forutsetninger. Dette gjør skolen til en av bærebjelkene i samfunnet – ikke bare for demokratiet, men også for sosial utjevning, kulturforståelse, kritisk tenkning og fellesskap. Skolebibliotekaren er i den unike posisjonen at hen, dersom stillingen er stor nok, har mulighet til å møte alle skolens elever gjennom skoleløpet. Det gir et stort potensial for å jobbe systematisk med lesekompetanse, informasjons- og mediekompetanse og støtte tverrfaglig læring og dybdelæring. Dette er helt unikt og noe som bør utnyttes i langt større grad. Vi mener derfor

det er lite fremtidsrettet at skolebibliotekene i dag ofte er ubemannede, underprioritert og ikke i stand til å løse det oppdraget de faktisk har etter opplæringsforskriften.

For å møte fremtidens utfordringer må skolebiblioteket forstås som mer enn et rom. Skolebiblioteket må benyttes som en sentral pedagogisk ressurs i skolen, ikke som et tilleggsgode det er opp til hver enkelt rektor å prioritere. Et godt bemannet skolebibliotek er en konkret og gjennomførbar investering hvor en relativt liten innsats kan utløse en stor gevinst for elevene, lærerne og hele skolefellesskapet

Med vennlig hilsen

Nina Bigum Udnesseter på vegne av Skolebibliotekarforeningen i Norge og
Anne Brit Ingholm på vegne av Norsk bibliotekforening skole

Fra Aksjon skolebibliotek signerer også:

Bibliotekarforbundet v/ Siv Christine Bjørang Jørstad

Den norske Forfatterforening v/ Bjørn Vatne

Fagforbundet v/ May-Britt Sundal

Foreningen lles v/ Vibeke Røgler

Forfatterforbundet v/ Vibeke Koehler

Leser søker bok v/ Hanna Bovim Bugge

Norsk barnebokinstitutt v/ Nisrin Maktabi-Barkouki

Norsk bibliotekforening v/ Helene Voldner

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening v/ Jørgen Lorentzen

Norsk Forfattersentrum v/ Ingvild Christine Herzog

Norsk Oversetterforening v/ Hilde Lyng

Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere v/ Alexander Løken

Kilder:

GSI. (2025). *GSI - Bemanning skolebibliotek skolebibliotekar*. <https://gsi.udir.no/app/#!/view/units/collectionset/1/collection/109/unit/1/>

Nasjonalbiblioteket. (2018). *Grunnskole-2018 Skolebibliotekar skolebibliotek statistikk*. <https://bibliotekutvikling.no/content/uploads/2021/05/Grunnskoler-Tabell-8-2018.pdf>